

سلسله نشست‌های تبیینی "حج و برائت از مشرکین از دیدگاه سیاسی-اجتماعی"

هشتاد و سومین کرسی آزاداندیشی پژوهشگاه مطالعات تقریبی با موضوع سلسله نشست‌های تبیینی "حج و برائت از مشرکین از دیدگاه سیاسی-اجتماعی" در سالن برگزاری جلسات علمی پژوهشگاه مطالعات تقریبی در تاریخ ۲۰ خرداد ماه ۱۴۰۳ برگزار گردید.

در این جلسه، که با حضور جمعی از پژوهشگران به صورت حضوری و برخط برگزار گردید، حجت الاسلام والمسلمین ذبیح‌الله نعیمیان مدیر موسسه آموزش عالی حوزوی امام رضا علیه السلام به ارائه مطلب پرداختند.

موضوع برائت چندین مرتبه به صراحت در سوره توبه بیان شده است. در قرآن از برائت مفهوم مخالفت و دوری جستن از مشرکین و دشمنان خدا برداشت می‌شود. اما اگر بخواهیم نگاه شبکه‌ای داشته باشیم برای فهم صحیح برائت باید مفهوم ولایت را نیز دخیل بدانیم و سوره مائده نیز به این موضوع پرداخته است؛ زیرا کسی که از اولیاء طاغوت برائت نجسته باشد، هرچند خود را مسلمان بداند، ناخواسته عامل مشرکین خواهد بود.

مراحل براءت در سوره براءت از کسانی که با آنها عهد و پیمان بسته شده شروع می‌شود تا کسانی که باید با آنها مقاتله کرد و آنها را از بین برد. در نهایت در صورتی که از خطای خود بازگشتند در امان خواهند بود و حتی آنها را برادر مومنین می‌خوانند.

خداوند در تبیین براءت اقدام به مرزبندی نموده و نیز به وجود منافقین و نفوذی‌ها اشاره داشته است. در صورت اشراف بر مرزها و حدود تعیین شده و واقع بین بودن به وضوح خواهیم دید که در جامعه اسلامی این منافقین به گونه‌هایی خودنمایی می‌کنند.

در موضوع براءت علاوه بر مشرکین باید به منافقین هم پرداخت. خداوند به این مهم پرداخته و مرزگذاری کرده است؛ لذا در براءت از مشرکین باید از منافقین نیز برحذر بود؛ چون آنها خود را مسلمان معرفی می‌کنند ولی در واقع مصالح مشرکین را پیگیری می‌کنند.

آیه ۷۱ سوره براءت با نگاه شبکه‌ای به اوضاع مومنین می‌پردازد. مومنین باید عقلانیت منسجم داشته باشند تا بستر فعالیت و اقدام مناسب در مواجهه با مشرکین و منافقین را ایجاد نمایند. راهبردهایی که در این آیه بیان شده عبارتست از:

اول: المؤمنین بعضهم أولیاء بعض؛

دوم: امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند؛

سوم: اقامه صلاه و پرداخت زکات می‌کنند.

در فهم واژه ولی باید دقت شود. ولی در کتب لغت به معانی مختلفی آمده است از جمله: وارث، قطره باران، سرپرستی، دوستی... از جمع همه این معانی، معنای پیوستگی به دست می‌آید.

دستور براءت برای مواردی است که زمین پیوستگی وجود دارد و باید از آن برحذر بود. آیات زیادی داریم که می‌گویند کافران و مشرکان را اولیاء خود قرار ندهید. آیات فراوان دیگری نیز هست که می‌گویند یهود و نصاری را اولیاء خود قرار ندهید. در مناطق و شرایط مختلف در ارتباط با کافران و مشرکان و یهود و نصاری زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی وجود دارد و لازم است که در این تعاملات آیات دال بر براءت در نظر قرار گیرند. براءت به معنای دشنام و آرزوی مرگ نیست؛

بلکه دوری کردن و نپیوستن به مشرکین و اتباع آنهاست.

اگر مرزبندی‌ها حفظ شود، تشخیص مصادیق مشرک و منافق آسان می‌شود؛ اما نپذیرفتن و ندیدن مرزها موجب آلوده شدن جامعه اسلامی به منافقین و مشرکین می‌شود. به عنوان مثال امروز به دلیل فراموشی مرزها در جامعه اسلامی کسانی هستند که در تلاش برای پیوستن به مشرکین می‌باشند و این کار خود را اعلام می‌کنند. در مرزبندی‌هایی که خدا انجام داده این افراد منافق هستند ولی ما جرأت گفتن این مطلب را نداریم تا جایی که آنها خود را دلسوز و خیرخواه مردم و جامعه اسلامی معرفی می‌کنند و بسیاری از مردم این مطلب را از آنها می‌پذیرند.

اگر اولیائی که خداوند معرفی کرده یعنی ائمه و رسول و اولی الامر به عنوان ولی انتخاب شوند و از کسانی که دستور به برائت از آنها داده شده است برائت شود، مسلمانان حزب الله خواهند بود و پیروزی قطعی نصیب ایشان خواهد شد؛ اما اگر ضوابط و شرایطی که خداوند فرموده است رعایت نشوند، کسانی که بیمارند به دامن مشرکین و مخالفین می‌شتابند. پس رعایت مرزبندی‌ها مانع گرایش برخی از ناآگاهان به مشرکین خواهد شد.

اگر در نگاه تمدنی دنبال جامعه اسلامی وسیع باشیم، باید دایره ولایت و برائت را با مرزبندی معین دنبال و تبلیغ کنیم؛ چون مرزهای شنیداری برداشته شده و افکار به سرعت منتقل می‌گردند و عدم تعیین مرزهای فکری موجب نفوذ و رخنه افکار بیگانه در ذهن مسلمانان می‌شود. برائت محدود به حج نیست؛ بلکه باید برائت ورد زبان هم مسلمانان باشد تا صهیونیست و یهود و مسیحیت نوانند در اندیشه و قلب جوانان مسلمان رسوخ کنند.

جامعه اسلامی به ویژه در دو صد اخیر دچار فراز و فرودهای تمدنی بوده است. اکنون که موج‌های بیداری پررنگ شده است، باید با تولی و تبری قدرت اسلام را حفظ کرد. تولی باید تمدنی دیده شود تا برائت نیز به صورت تمدنی رعایت شود. در جامعه اسلامی شیعه و سنی موضوع برائت خریدار دارد و باید مورد بحث قرار گیرد تا اقسام و موضوعات تمدنی آن دریافت شود. در نگاه تمدنی باید برائت از مشرکین در ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در نظر گرفته شود.